

L'AVENÇ

Literari * Artistic * Científic

REVISTA QUINZENAL ILLUSTRADA

EL SOMNI D'UN SOLDAT VELL

CUMPLINT amb un dever d'amistat i agraiment, vaig arribar una bella tarde de l'estiu de 18... an aquell ermós poble de la nostra pintoresca costa. Vaig seguir per mitj dels carrers de cases aflerades, blanques i sempre rialleres, com el modo d'esser dels seus simpatics abitants, dirigint-me a la per mi més coneguda i estimada d'aquelles. L'abitava el meu antig *jefe*, militar retirat, savi i valent, qu'avia sapigut guanyar en la vida llores per la seva patria i per son nom, una familia envejable, i tants amigs com omes van coneixe'l.

Que la rebuda va esser bona, no cal dir-ho. Tot-om era allí ben rebut, ben allotjat i molt estimat.

—Ès l'ora de la tertulia,—va dir D. Joan, qu'aixís me permeto batejar-lo en aquêt cas. I, com anaven entrant, me presentava i era presentat a tot aquell, diguem-li estat major (qui era gent escullida) qu'al voltant seu se reunia tots els vespres a conversar, jugar al *tresillo* i pendre la cervesa, a la qu'era molt i molt moderadament aficionat, tenint-ne sempre a casa una bóta de finissima de Strasburg.

Els tertulians eren tots persones instruides, i, encare que d'edats molt diferents, hi avia entre elles la germanor que produeix l'igualtat am que llençava la seva escalfor el sól a l'entorn del qual estaven.

Formaven, com aquell qui diu, la primera linia, D. Claudi, isendat, temps feia retirat de la vida comercial, qu'avia sapigut combinar

am la vida intellectual, talment que pod dir-se que passava del llibre Major, ple de numeros, an el del filosof, del matematic o de l'istoriador, coses totes tres a què era molt aficionat i en les quals estava més que mitjanament instruit. També hi avia el doctor Hernaez, que, segons ell, era castellà vell i català nou, puix, encare que d'aquell origin, tant la seva parla com la seva pensa i el seu cor eren gaire bé de la nostra terra, ont residia desde petit. Coneixia bé la seva carrera, qu'exercia am grand satisfacció de tots els clients, qui deien que les malalties fugien devant del metge. I, per ultim, D. Fructuós, també militar retirat, am molts anys, poca graduació i moltes nafres, qui, volent seguir sempre a D. Claudi, a les ordres del qual avia estat molts anys, va pendre simultaniament qu'ell el retiro i va establir els seus quarters d'ivern en el meteix poble, vivint a la casa del costat.

—Decididament no m'agraden les reformes qu'es projecten en Guerra,—va dir D. Joan, dirigint-se a D. Fructuós.

—Ja parla de milicia?—va respondre el doctor Hernaez.—Voldria yeure'l de ministre del ram.

—Déu m'en guard!—va contestar D. Joan amb una vivesa impropria de la seva edat.—Ès necessita un país verge, espurgat de tota passió politica, per executar plans complerts i radicals.

—Catalunya regional fóra aquêt país,—va exclamar el doctor, qu'era el més exaltat de la reunió.

—No em parleu d'això... Hí tingut un somni!—va dir el veterà D. Joan.

—Qu'el conti, qu'el conti!—va contestar tot-om, desitjant sentir alguna cosa, qu'avia d'esser bona venint d'ell.

—No hi hà inconvenient,—va dir. Va tastar la cervesa i va pendre la paraula.—Suposant l'existència d'un sistema regional, dirigit per lo que podriam dir una diputació o altro cos consemblant, de la qual depenguessin les corporacions directores de totes les regions compreses dins del territori català, am l'obligació de dirigir-ho tot, prevenir-ho tot i governar-ho tot, i essent una de les obligacions d'aquêt directori general de Catalunya sostenir el seu exercit, tant per la defensiva, dintre de casa, com per l'ofensiva, am combinació amb el de les altres regions de la Peninsula, anem a constituir aquest exercit.

RECLUTAMENT

Quand per les autoritats catalanes s'ordeni, els ajuntaments cridaràn tots els joves, sense excepció de cap mena, que tinguin una edat determinada, 19 o 20 anys, els quals en un die fixat se reuniran en certs centres (com més siguin en numero millor, per estalviar viatges i perdua de temps), aont hi aniran acompanyats per un delegat del llur Ajuntament, proveits de tots els documents i datos que s'indicaran. Tots aquêts grupos passaran a mans d'un o més tribunals compostos de diputats, metges, mestres, el delegat de l'Ajuntament respectiu i un representant de l'autoritat militar.

En primer llog serà examinada la conducta del qu'agi d'esser soldat. Si no és bona, per aver ja sofert l'individu en qüestió alguna condemna per qualsevol de les faltes o delictes dits infamants, serà rebutjat aquêt, considerant-s'el indigne d'esser soldat, i anirà en tal cas a formar part dels grupos correccionals, dels qu'es parlarà més endavant. En segon llog, el mestre veurà si sab llegir i escriure am la correcció proporcionada a la seva inteligencia i medis d'instrucció. Tot individu que no compleixi aquêt requisit serà també rebutjat, i, després de pagar una multa proporcionada als seus cabals (dels que donarà raó el delegat de l'Ajuntament), i, en cas de no satisfer-la,

aver-se-li imposat una mortificació proporcionada, que les lleis indicarien, tornarà al seu poble i serà cridat l'any següent. Els que surtin bé dels dos examens anteriors seran examinats pels metges, en lo que toca a robustesa primer, i a estatura relacionada amb aquella després. Els qui no reuneixin aquestes dugues ultimes condicions no seran encare retirats, excepció feta dels que per llur desgracia no tinguin inteligencia o estiguin atacats de malalties mortals de necessitat. Després l'aspirant a soldat dirà lo qu'ha estudiat, l'ofici, carrera o art que tingui, i presentarà els corresponents tituls qu'ho comprovin, amb el coneixement de l'Ajuntament corresponent.

Amb aquêts datos podrà deduir-se quins d'aquells que no reuneixin les condicions de robustesa o tinguin defectes fisics qu'els impossibilitin d'esser soldats, poden, no obstant, esser utils, com per exemple els coixos que tinguin ofici i en facin (guarnicioner, sabater, etc.), i altres casos semblants, tots els quals podrien, com més endavant veurem, formar part dels agrupaments d'obrers i altres.

—Com s'ho arreglarien a Barcelona, per exemple, a l'Ajuntament, per poder precisar aquêt dato?—va interrompre el doctor Hernaez, qu'era D. Dificultats.

—Ocupant-se, cada un dels qu'el componen, d'un troç de la ciutat, i estudiant-lo bé,—va respondre D. Joan, que va continuar aixís:—Finalment, es pendrà nota de la riquesa de cada un dels aspirants, o dels seus pares, o de la persona de qui depenguin.

—Per què?

—Calma, doctor. Am tots aquêts datos, relacionats en les llistes ja presentades pels Ajuntaments, i després d'aver examinat a tots els aspirants, es reuniran aquelles meteixes juntes o tribunals, i els classificaran segons les llurs condicions i les necessitats de l'exercit. Fet això i tramesa noticia als corresponents Ajuntaments, aquêts entregaran a tots, sense excepció, una fulla, que podriam nomenar istorial, simil a l'actual filiació, ont constaria, desde llur inscripció en el Registre Civil, totes les vicissituds de cada un, com are estudis o treballs qu'hagi fet, actes notables en bé o en mal que puguen aver merescut l'aprovació o reprensió de l'arcalde, etc., etc., finalisant per la nota ont consti el regiment al qual ha

sigut destinat com a soldat. Per sempre més aquesta fulla constituirà el seu passaport cas de viatge, el seu títol militar i civil, i una imatge fidel del seu comportament respecte a la patria i als seus semblants. Tot això sempre anotat i firmat per les autoritats civil i militar respectivament.

—Déu nos guard d'una malavolença!—va saltar el doctor.

—Ome,—va dir, malumorat, el nostro orador,—sempre quedaria el dret de reclamació. Si no partim de la base de que hi hà justícia...

—Sí, senyor. Està molt bé, molt ben pensat!—va exclamar amb entusiasme D. Fructuós, a qui tot lo que deia el seu antig *jefe*, pel qual sentia veritable adoració, li semblava immillorable.—Això és tot un reclutament.

—Que segueixi l'orador,—va dir D. Claudi amb una rialleta de satisfacció.

—Ja tenim, doncs, reunits i classificats a tots els qu han de tenir la grand onra de servir a la patria.

INSTRUCCIÓ

Ja plens altre cop els vasos de cervesa, va continuar el respectable compatriota, am reposada paraula, la seva peroració:

—Tenint ja concentrats tots els nous soldats en els centres d'instrucció, que seran els mateixos ont van reunir-se per l'allistament (i que, com he dit abans, deuen esser molts per evitar molesties), començaran a fer l'instrucció practica, dugues o tres ores cada die, de bon matí, de manera qu'els treballadors no perdin més qu'un quart de jornal i els demás estiguin també lliures en aquesta ora per dedicar-se tots a llur feina. Advertint qu'a tots aquells qu'estiguin subjectes a llur jornal exclusivament, s'els abonarà el quart qu'han perdut, puix la patria pod exigir la vida en servei seu, més, per poc que puga, no deu demanar un sacrifici constant, sobre tot de diners, an els pobres.

A ultima ora de la tarde tindran els soldats una ora, si fa no fa, d'instrucció teorica, clara, precisa i estrictament necessaria, per a lo que hi aurà manuals impresos, baratos, que la facilitin i escursin, això sempre partint de que tots saben de llegir.

Després que siguin instruits, se sostindrà aquesta instrucció amb exercicis llargs, marxes, servei de campament, exercicis de fog, exploracions i tot lo demás necessari en l'exercit, aprofitant per això els diumenges, dies de festa i totes les ocasions qu'es presentin. Ademés, i en epoca oportuna, es desenrotllaran grands conceptes tactics, reduits a maniobrar i marxar, sense fer fog am polvora sola, perquè això a res conduceix avui en die.

—Perdoni, D. Joan,—va dir am militar respecte D. Fructuós.—I l'uniforme?

—Per batre's no fa falta una vestimenta especial,—va esclatar, am la seva acostumada promptitud, el doctor.—El fusell solament i molt pit.

—No, senyor; no estig am vostè. L'uniforme,—va dir D. Joan,—no sols és convenient, sinó indispensable: és un lligam més entre els omes qu'el vesteixen. Permeti'm, doctor,—li va dir, deturant-li la paraula am la mà;—deixi'm dir, i en acabat dirà vostè. L'uniforme és més qu'un lligam: constitueix un dret mutual de respecte i vigilancia entre aquells qu'el porten, i que fa més cuidados de la seva persona i fets a un om, permor de lo que podran dir els altres; és un segell que la patria posa sobre el pit de cadascú perquè s'el conegui i s'el respecti i aplaudexi quand obra bé i s'el desprecii quand no compleix am el seu dever; és, finalment, una cosa de necessitat universalment coneguda, desde pels selvatges qu'am les llurs plomes i collars l'usen en estat embrionari, fins per vostès els doctors en medecina, qu'en les grands *maniobres* es posen l'onrosa muceta groga.

—Ja m'ha agafat per la flaca! Ja callo! M'ha convençut! No dig res més!—va exclamar, aixecant el vas de cervesa i fent tavola, el doctor Hernaez.—Queda decretat l'uniforme. Vinga el figurí!

—Esperi's, ome. Altrament,—va seguir don Joan,—sobre les anteriors raons, de caracter moral, n'hi hà una, entre altres, de molt important, purament militar, i és qu'un exercit els combatents del qual puguessin usar qualsevol trajo, primerament no anirien cómodos i bé, puix que no tots tindrien medis per a comprar bon vestit, i en segon llog fóra, per la varietat de colors, visible a grand distancia, lo qu'és contrari a tots els principis tecnicos. El figurí? Res més senzill: una brusa de llana

grisa, uns pantalons de lo meteix i el calçat habitual de cada hù. Res de botons lluent: insignies petites i poc brillants, i un capot de montanya: véus-ho aquí tot.

—I la berretina al cap!

—Pod-ser fóra millor una lligadura més lleugera; més, per complaure'l a vostè, deixarem la berretina,— va dir, somrient, el bon D. Joan.—Ja tenim, doncs, l'exercit reclutat, vestit, armat (no cal dir com) i instruit. Entengui's bé qu'aixís he format solament les tres armes de combat, o siga infanteria, cavalleria i artilleria, puix els nomenats are *cossos auxiliars* no em fan cap falta en un país ont, gracies a Déu, hi hà de tot.

Suprimeixo el clero castrense, la sanitat militar, la veterinaria, la farmacia, el cos juridic i el d'administració i els professors d'equitació, ja qu'en tots els pobles gaire bé trobarem capellans, metges, menescal, apotecari, advocats i comerciants que puguin perfectament, avent passat ja per les files i exercit la llur professió en qualitat d'ajudants, complir en els llurs cossos en cas de defensa nacional; i en el de mobilitació ho farien els que, apertanyent a les reserves, passessin a l'exercit actiu; i dig això suposant que serien pocs els que s'estarien en files am la carrera acabada i practica suficient per a desempenyar-la bé. Més com alguns d'aquèts cossos necessiten soldats especials, com són principalment els de sanitat, farmacia i administració, els donarien els estudiants respectius i assimilats per als dos primers, i els fadrins dels oficis corresponents per a l'ultim, empleiant aquí i en els centres de provisionament de l'exercit aquells grups de qu'abans he parlat d'omes que són utils en el taller militar i no ho són en les files permor d'algun defecte fisic.

Are passaré a tocar un punt important que estranyo que no agi sigut senyalat ja pel nostro impacient doctor.

GENERALS, CAPS, OFICIALS I SOTS-OFFICIALS (1)

Comencem pel cap-de-vall, per explicar al meteix temps el sistema d'ascensos. Els sots-

(1) Anomenem *cap* la categoria qu'el castellà denomina *jefe*, avent tret la paraula del mot francès *chef*, passant per la forma intermitja *xefe*. I com qu'el *chef* ve directament del *caput* llatí, lo mateix qu'el *cap*

oficials, que seran de dugues categories, hi pujaran desde soldat, precisament per oposició entre els de llur any d'allistament i dintre de la bona conducta civil i militar i demés condicions qu'es comprèn que hi hàn de concorre.

Els oficials seran de dugues classes: els qu'ho siguin per aver abraçat aquesta carrera i s'hi dediquin exclusivament, i els que, tenint la, no l'exerceixin. Els primers seran, com més practics i més entesos, considerats sempre devant dels altres. Seran llurs obligacions l'estudi constant dels progressos de la llur carrera en lo referent a la llur especialitat; assistir als examens dels aspirants a soldat, a sots-oficials, etc.; instruir, auxiliats dels que de l'altra classe pertanyin encare a l'exercit actiu, an els nous soldats; ocupar-se, segons l'arma a què pertanyin, a ilustrar-s'hi; procurar el major progrés i esplendor a tot lo referent a l'exercit; vigilar l'exacte compliment de les lleis militars; i, en una paraula, consagrar totes les llurs forces a que l'exercit estiga sempre preparat i a la major altura possible dels avenços moderns.

—*Si vis pacem para bellum*,— va dir don Claudi.

—Això meteix: aquêt fóra el llur lema,— va seguir D. Joan;—serien els responsables de l'exercit de la nació.

Tots aquèts oficials sortirien precisament de les Academies corresponents, ont se miraria molt prim abans qu'en sortís un. Els demés oficials, o siguin els que, essent-ho, podrien dedicar-se a llurs treballs ordinaris de la vida

català, tenint la meteixa significació, queda justificada l'adopció d'aquesta forma en la seva accepció militar, prescindint de tota altra d'intermitja. Per altra part, en català antig s'empleiava ja la paraula *cap* en sentit de *jefe*, i el meteix castellà avia dat igual significació al mot *cabo*. Els italians usen també el *capo* en sentit militar.

Am la denominació de *sots-oficials* (*sous-officiers*, francès; *sottufficiali*, italià) comprem an els sargents i caporals (*sargentos* i *cabos*), qu'així podrien anomenar-se en català aqueixes petites categories. El mot *sargent* és la forma adoptada pels mallorquins, i la preferim a la de *sargento* perquè és més catalana. La paraula *caporal*, d'origin italià (*caporale*), ha sigut adoptada pel francès (*caporal*) i per l'inglès (*corporal*), i creiem qu'és la més adequada per anomenar en català la categoria del *cabo*. Aquêt mot, a Espanya meteix, no és una novetat: en l'exercit espanyol se n'avia fet ús, i aquí a Catalunya meteix, a la Cerdanya, encare are s'empleia en català en sentit de *cabo*.

civil, serien els que, essent soldats i precisament després d'esser instruits com tals, vulguessin volonterosament anar a les Acadèmies per tenir aqueix titul, qu'una vegada obtingut deurien practicar gratuïtament, durant el llur servei actiu, en els exercicis-assamblees i maniobres, i en tota classe de serveis que fessin els de la llur quinta, aixís com, en les epoques d'instrucció de les que seguissin, ajudant an els oficials efectius. Sols n'hi auria d'una categoria, la de subalterns, i no podrien passar d'aquesta més qu'en el cas de que, després de desempenyar bé llur servei com a tals, vulguessin decididament abraçar la carrera de les armes.

Els de servei efectiu arribaran fins a capitans inclusiu, però precisament per rigorosa anti-guetat, cas de que no es presentés algú a guanyar per oposició la plaça vacant, o de que ningú la mereixés.

Es comprèn qu'els caps hân de sortir precisament dels capitans, i sols serien de dugues classes: coronels i comandants. Els ascensos, com s'ha dit respecte dels oficials.

Dintre totes les categories dites, i precisament de servei actiu, es formaria, per oposició, un petit estat major, dedicat exclusivament a dirigir la massa d'oficials, ensenyar en les Acadèmies, fortificar la regió, fabricar armes, municions i demés, aixecar planos detalladíssims del nostre país, estudiar l'estrany, i, per fi, dirigir l'exercit en cas de guerra. D'aquestos caps i oficials unicament podrien sortir els generals per nominació especial entre ells mateixos.

I no detallo més, encare que molt hi hà que dir sobre això, perquè no faig en tot més qu'apuntar idees. Aixís ho faré també al tractar de

LA DIVISIÓ MILITAR DE CATALUNYA

Aquesta auria d'esser la mateixa que hi agués establerta per lo civil, am les mateixes províncies, departaments o cantons, i les mateixes capitals. Cada província, dividida en tantes parts o seccions militars com aconsellessin les conveniencies d'allistament i instrucció, sense oblidar les més importants, sens dupte, de mobilitació. A cada província, suposant que fossin les quatre que hi hà actualment, se li assignaria un cos d'exercit de tres divisions.

La 1.ª seria la de servei actiu, en la forma ja expressada abans, és a dir, la divisió que s'instrueix, composta de tots els soldats qu'estiguessin en els quatre primers anys de llur servei; la 2.ª divisió, els compresos en les quatre següents; i la 3.ª, o de 2.ª reserva, els restants; constituint així, en cada província, un cos d'exercit d'uns 20,000 omes pel cap-baix, o siguin uns 100,000 omes en tot Catalunya, tenint en compte qu'en la província de Barcelona, sobre tot, passaria molt del numero fixat.

Cada una d'aquestes divisions es dividiria en dugues o tres brigades, segons el nombre dels soldats que hi fossin assignats, procurant que sempre la primera, és a dir, la prompta a acudir a la defensa, fós composta pels més antics dels de l'exercit actiu. Les brigades es dividrien en la forma i manera més convenients, tenint en compte el país, la població, els medis de comunicació, i altra infinitat de coses de difícil estudi.

Va sense dir que les primeres divisions estarien armades, conservant les demés solament el vestuari.

En les capitals o punts més adequats hi auria els diposits d'armes i municions, tallers, oficines, fabriques (si calguessin), diposits de material i municions d'artilleria, i tantes altres dependencies absolutament necessaries, a les quals se destinarien els oficials que fessin falta, auxiliats per invalids de l'exercit o del treball que reunissin bones condicions d'intelligència i immaculada onradesa, els qu'a llur torn serien caps dels grupos correccionals de qu'abans s'ha fet menció al parlar de l'allistament, i que foren els encarregats de tenir cura dels locals i de lo qu'allí es guardés; i al mateix temps que prestarien un servei umil, però utilíssim, a la Patria, que no els confia l'ús de les armes, podrien pod-ser agafar amor al treball, corretgir-se i obtenir com a recompensa l'entrada en files, i amb ella patent d'ome onrat. Es comprèn qu'an aquets grupos correccionals s'els auria de vestir, mantenir i allotjar en els dits o altres edificis.

MODO DE COBRIR LES NECESSITATS DE L'EXERCIT

Una de les primeres és la de les armes i municions, comprenent en aquestes denominacions

les de les tres de combat. Felïçment, a Catalunya, l'industria particular té grand iniciativa per poder proveir a l'exercit de tot lo que li puga fer falta; més, apart d'aquest assortiment, que per contracta i am l'inspecció dels oficials facultatius se podria fer, no fóra de més que hi aguessin fabriques montades a la corresponent altura per a poder, fent-ne especialitat, donar am perfecció i rapidesa grand contingent d'armes portatils, canons, armes blanques, municions de totes classes, carruatges per l'artilleria, administració, sanitat, etc., etc., i demés coses principals i accessories, però totes indispensables a l'exercit. I pensant en tot, i amb objecte de qu'aquelles maquines i tallers no fossin esterrils en el temps, qu'arribaria algun die, d'estar ben proveïts l'exercit i ben plens els diposits d'armament, podrien dedicar-se a l'entreteniment d'aquêt i a la fabricació d'armes pels particulars i pel proveïment dels exercits estrangers. Així, estant a bona altura i anomenada aquelles fabriques i tenint els llurs productes bona i corrent sortida, podria això considerar-se com una de les riqueses nacionals, el rendiment de la qual aminoraria els gastos qu'ocasionés l'exercit.

Els obrers per aquestes fabriques podrien esser, ademés dels qu'en sortissin procedents dels grupos d'omes físicament exceptuats del servei, els que fessin falta dels qu'amb ofici corresponent estiguessin en files, an els quals, com fóra just, s'els donaria jornal equivalent an el qu'amb el treball guanyessin. En qualitat d'aprenents o peons s'els hi ajuntarien els grupos correccionals necessaris.

El material precís de sanitat (incloent-hi farmacia i veterinaria) el proporcionaria els Ajuntaments, an els quals s'els imposaria l'obligació, que deurien tenir ja are, de tenir-lo fixo i mobil. El primer, pels ospitals; el segon, per les accidencies fortuites que puguin ocorre. I si més s'en necessités per a l'exercit de la regió, seria completat per aquesta i quedaria guardat en els diposits com tot lo referent a les reserves.

Els vestits, corretjam, atelatges, sabates, espadenyas, mantes, etc., etc., es podrien confiar a l'industria del país, si no es fes lo qu'he apuntat abans tractant de les armes.

Lo més dificultós pod-ser és proporcionar-se cavalls i mules per la cavalleria i l'artilleria,

els trens de siti, columnes de municions, parcs mobils, ambulancies de totes classes, aprovisionament, etc., etc. Més creg que molt podria fer-se aprofitant els molts prats qu'existeixen a Catalunya, i especialment a la Cerdanya, i fent-los punts de remonta i cria, am lo qual se milloraria en tota la regió el bestiar amb els sementals allí existents, i al cap d'alguns anys podria l'exercit assortir-se directament d'aquelles poltrades; i aduc, si bé es dirigia i engrandia l'explotació, constituir un rendiment que, juntament amb el de les fabriques militars, podria servir per amortisar els gastos que s'ocasionessin en l'ordre militart i rebaixar les contribucions que per aquêt concepte fossin imposades.

—Fins are tot va bé,—va dir el doctor, que feia estona qu'estava impacient, voltant-li l'objecció per la pensa;—més he notat qu'encare no hem tocat la qüestió dels diners. Això, això és lo grave; això és lo...

—Calli, ome, calli, i deixi'l dir,—va cridar D. Fructuós, a qui molestaven aquestes intervencions en la paraula del seu admirat amig i jefe.—Ja veurà com tot això està previst i resolt.

—No tant, amig meu,—va contestar don Joan.—Això, com he dit, no és més qu'un plan embastat, i qui sab si al cusir-lo s'em trencaria l'agulla. Jo meteix, qu'el concebeixo, no dupto qu'és molt dolent. (Varies i veements protestes.) Sí, pod-ser no és bo; i tant és aixís, que tal volta no seria capaç de posar-lo en planta. No obstant, vaig a parlar de l'important qüestió dels quartos, que tant preocupa al doctor; i encare que no pensava fer-ho, en parlaré perquè no es pensi que fujo d'estudi.

En el presupost de la regió, fill de lo cobrat de les contribucions i explotacions qu'en els ordres militar i civil es puguessin fer, constaria un capítul pel material de guerra, que seria un dels més importants, fins a tant qu'aquell fos ben complert, desde qual cas sols caldria anar-lo conservant i a poc a poc renovant el vell amb el nou que s'adoptés, quedant després molt reduït aquêt capítul del presupost. Un altro capítul serien els sous dels generals, caps i oficials d'actiu servei, ja qu'els demés oficials no en cobrarien. Els primers serien pocs: únicament els precisos en temps de pau per a organisar les quatre primeres divisions de l'exer-

cit, puix en cas de guerra, auxiliats pels no actius, donarien alguns d'aquêts contingent per anar preparant les segones divisions, com aixís passa en tots els exercits coneguts. Fóra objecte d'un altre capítol les quantitats gastades per l'instrucció i vestuari, referint-me aquí als quarts de jornal pagats an els obrers qu'els perdessin en aquell temps, els queviures o quantitats en metaleu qu'es facilitessin el die d'exercicis o maniobres a tot-om, i a més l'import dels dos únics vestuaris de qu'es proveiria an el soldat per tot el temps del seu servei, apart d'incidents fortuits o cas de guerra qu'obligués a lo contrari. Aquêt capítol, qu'a primera vista sembla molt gros, no ho és, amortisant-lo en grand part en la següent forma: tots aquells que, segons llurs rendes, puguin, es pagaran els vestuaris en part o en totalitat. Els que puguin més, hi afegiran una quantitat proporcional an aquelles rendes. Els matrimonis sense fills mascles o sense cap fill, pagaran, an els anys 20 i 21 d'efectuats, una quantitat proporcionalment major qu'els qu'en tinguin, en compensació de dos fills que podrien existir. Tots els celibes voluntaris faran igual pago en arribant a una edat en que, a aver-se casat, podrien tenir fills de 20 anys. Totes aquestes quantitats reunides amortisarien notablement el capítol en qüestió, i en part el presupost de Guerra. Advertint qu'he parlat solament del presupost durant la pau. Si vingués guerra, ja se sab: llavors és l'ora de fer un va-hi-tot, i tot-om al carrer, que quand perilla l'onra o l'independencia de la patria, sobren vides i isendes.

—Bravo!—va dir el doctor Hernaez.—Ja ho tenim tot corrent. M'ha agradat! Més, am permís de vostè i de D. Fructuós, vaig a fer una pregunta. No avent-hi exercit actiu... *aquartelat*, ho diré aixís, ¿qui guarda els diposits, les fabriques, encare que no siga més que per subjectar els grupos correccionals? No avent-hi creats instituts a proposit, qui persegueix els criminals i manté l'ordre? qui vigila el contrabando a les fronteres?

—Els establiments militars tindran sempre

el llur *retén*, i en el camp i en els pobles hi aurà qui faci tot lo que vostè am molt acert indica, i seran els Moços de l'Esquadra, que, aumentats i ben organissats, tindrà tot Catalunya. Pels meteixos objectes dintre les capitals, ja n'hi hà prou am la Guardia Municipal, organissada de veres i separada per complet de tot lo que faci olor de politica i personalisme. Està content?

—Sí, senyor. Més, digui: tot això ha sigut un somit?

—He somiat qu'això estava realissat; però el plan, si l'he somiat, ha sigut despert. Res: somits de vells que ja repapiejem.

—Qui sab, Mare de Déu!—va dir D. Claudi, que quasi no avia badat boca.

Ja eram a la porta i ens despediam, impresionats d'aquella vetlla, més prolongada que les demés, quand tot de cop es va girar el doctor, qu'anava al devant, i, tot esvalotat, es va encarar am D. Joan i li va dir:

—Ja s'ha oblidat d'una cosa.

—Ome, quin espant m'ha donat!—va dir D. Joan.—De què m'he oblidat?

—Del vestuari de gala,—va contestar el doctor sentenciosament i am posat victoriós.—Del traje de gala per l'exercit.

—Vaja, doctor,—va contestar D. Joan, mentres nosaltros feiam coro am les nostres rialles;—la gala del soldat és el traje de campanya i les seves armes. Tregui's del cap aquesta idea de que l'exercit és una figura decorativa de la nació: per anar a instrucció i a batre's no necessita vestuari de gala.

—Sempre té raó.

El metge sostenia, tot anant cap a casa, que D. Joan estava al principi d'una anemia cerebral; D. Claudi assegurava que no; els demés callavam i rumiavam.

En arribant a casa vaig pendre aquestes notes, per si els meus fills o els meus néts poden esclarir si era D. Claudi o era el metge qui tenia raó.

JORDI BALLESTER

L'ENSENYANÇA DE LA LLENGUA FRANCESA A L'INSTITUT DE BARCELONA *

IV

Miracle

EL Miracle és un llibre tot estrafet, desgavellat, ple de disbarats, atapat de palla, traspuant tot ell la pedanteria de l'autor.

Els títols de les quatre parts en què està dividit són els següents: «1.ª Conjugaisons. Verbes auxiliaires, réguliers, irréguliers et défectifs. 2.ª Premier cours (pronunciació i analogia). 3.ª Deuxième partie (inutil cercar la *première*). Syntaxe. 4.ª Segundo curso. Ejercicios de traducción del castellano al francés. 1890-1891.»

La primera part és bilingüe; la segona, malgrat el títol, està escrita en castellà; la tercera, en francès; l'última, en espanyol, com la segona; i totes plegades porten un títol francès: *Manuel de langue française adapté au programme officiel d'examen...* Obra de Mr. l'abbé Augustin Miracle, impresa a l'Imprimerie de Jacques Jepús, Rue Notariat, de venda a la Librairie Antoine J. Bastinos, Rue de Pelayo, Barcelone.

El desgavell i el desordre d'aquêt llibre, un els endevina tot seguit que l'obre, sols llegint els títols de les parts en què es divideix. Així mateix, l'excés de palla, el cumul de disbarats que hi troba qui s'entreté a fullejar-lo, són previstos encare un no agafa el programa o llegeix la primera pagina de l'obra.

En el Miracle tot són definicions, etimologies, divisions i classificacions. La primera lliçó del primer curs comença: «*Pronunciación francesa. Definición.*» L'última lliçó del segon curs comença: «*De la ponctuation. Définissez*

* Vegi's els numeros 1 i 2 d'aquest any.

En l'impressió de l'article anterior va passar una errada notable. Ont diu: «i això altre, qu'és un bon disbarat», hà de dir: «i això altre, qu'és un bon disbarat, si es vol dir, com sembla, que la perdua de l'*e*» té llog en tots aquells temps i persones en què l'*e*» no subsisteix invariable ni canbiat en *oi*».

la ponctuation.» I d'aquella lliçó primera an aquesta última, rara és la lliçó del programa que no demani alguna definició. Tot el Miracle és un seguit de definicions: definicions de les parts de la gramàtica, de les parts de l'oració, de totes les veus del tecnicisme gramatical; definicions de tot: de la pronunciació francesa, de l'alfabet, de les vocals, de les consonants, fins de l'accent circumflexe i de la paraula *gutural*.

I quines definicions! Us en triaré una dotzena:

«*Pronunciación francesa.* Es la acción y efecto de pronunciar las letras, sílabas y palabras propias del idioma francés, en un tono y con las particulares inflexiones de la voz que constituyen el acento con que se distingue cada nación ó provincia en el modo de hablar.»

«*Alfabeto.* La reunión de todos los signos ó letras de un mismo idioma para formar las palabras y expresar luego los conceptos en orden al mismo.»

«*Fonética.* Es aquella parte de la gramática en que se estudian los sonidos de las letras, las modificaciones y transformaciones que las mismas pueden ofrecer.»

«*Diptongo.* Es la reunión de dos vocales, ó dos sonidos juntos, que, formando una sílaba, se pronuncian distintamente, pero en un solo tiempo.»

«*Definición de la palabra gutural.* Llámense así, de la latina *guttur*, garganta, en francés *gosier*, por ser éste el órgano vocal donde tales consonantes se producen.»

«*Género.* En general es la propiedad que tienen los nombres de expresar el sexo á que pertenecen.»

«*Género gramatical.* Es la particular modificación que reciben determinados nombres incapaces de una determinación sexual.»

«*Imperativo.* El *imperativo*, del latín *imperativus*, derivado de *imperare*, es el que manda ó aconseja la acción.»

«*Conjugación.* Conjuguar un verbo es unir

sucesivamente á una radical invariable todas las transformaciones que le imprimen los accidentes gramaticales del mismo.»

«*Adverbio*. Es una palabra indeclinable que se une al nombre, pero más generalmente al verbo, aumentando, disminuyendo ó modificando su significación.»

«*Adjetivo calificativo* (primera definició). El calificativo indica las cualidades que son inherentes á las cosas.»

«*Adjetivo calificativo* (segona definició). Es una palabra *declinable* que, unida al sustantivo, expresa las cualidades de la persona ó cosa.»

Vêus-aquí dotze definicions del Miracle. N'hi hà dugues de l'adjectiu qualificatiu. També n'auria pugut copiar dugues de l'article, de les vocals senzilles, de l'accent circumflexe, etc. L'*abbé* Miracle defineix alguns casos dugues vegades, qüestió de que hi agi força definicions. I n'hi hà! Copiar-les, totes am les corresponents divisions i etimologies, seria copiar mitj llibre.

Les divisions són tantes com les definicions. S'en troben a cada plana: divisió de la pronunciació francesa, divisió de l'alfabet, divisió de la lexicologia, divisió de cada part de l'oració, de cada accident gramatical, de cada classe de lletres; divisió del diptong... Un munt de divisions i subdivisions! I quines divisions! L'alfabet es divideix en vint-i-cinc lletres; la lexicologia, en deu parts de l'oració; tot adjectiu qualificatiu, en tres graus.

I les etimologies? Les trobem escampades per tot el llibre, acabant-lo d'atapair de fullaraca. «*Artículo*. Procede de la palabra *articulus*, diminutivo de *artus*, miembro, que significa *miembro*...» «*Adjetivo*. Procede de la voz latina *adjicere*, añadir...» «*Conjugación*. Proviene del latín *conjugare*...» En l'adverbi: «Estos adverbios (els de llog) responden á las preguntas de *où*, en donde ó á donde, derivado del latín *ubi* o *quo*, *d'où*, *de donde*, derivado de *unde*, y *par où*, *por donde*, de *quà*.» És excel·lent aquest ultim paragrafet! També hi hà etimologies gregues: la dels omonims, la dels paronims, la del sinonims... Aquesta llueix i tot characters gregs: «*Sinónimo*. Se deriva de dos voces griegas *σύν*, *syn*, que significa *con*, y de *ονυμα*, *ὄνομα*, ú *onoma*, nombre.»

Definicions, divisions, etimologies! Treieu-les: quin llibre més escarrancit no queda!

Totes les gramatiques dels nostros catedratics de francès estan plenes de palla; però la de l'*abbé* Miracle n'está plena a vessar: el poc gra hi desapareix sota aquell munt exorbitant de definicions, divisions i etimologies. Lliçons senceres són fetes exclusivament de fullaraca. Vêus-en aquí unes quantes:

«Lección 13. *Lexicología ó estudio de las palabras*. Definición. Objeto. División. División de las partes de la Oración. Variables. Invariables.—*Del nombre*. Definición del nombre. División. Nombre sustantivo. Accidentes gramaticales.—*Género de los nombres*. Definición del género. Género gramatical. División.

«Lección 21. *Naturaleza del verbo*. Definición. División. Verbo adjectivo. Formas del verbo. Explicación en sus respectivas divisiones: radical, terminación, personas, tiempos. Modo: definición. División. Infinitivo. Participio. Indicativo.

«Lección 32. *Etimología y definición* (!). Imperativo. Etimología y definición. Modo condicional.—*De la conjugación*. Etimología. Definición. Objeto de la conjugación. Tiempo. Clasificación. División de los tiempos. Primitivos. Derivados. Compuestos. Número de los tiempos.

«Première leçon. (Segon curs: *Syntaxe*.) Qu'est-ce que la syntaxe?—Division de la syntaxe.—Qu'appelle-t-on syntaxe des mots? des propositions?—Quel est l'objet de la syntaxe?—Etymologie du mot phrase.—Qu'appelle-t-on phrase?—Quels sont les éléments de la phrase?

«2.me leçon. Qu'est-ce que l'analyse?—Combien y a-t-il de sortes d'analyse?—Qu'est-ce que l'analyse logique? l'analyse figurée?—Qu'appelle-t-on proposition?—Quels sont les éléments de toute proposition?—Combien y a-t-il de sortes de compléments?—Qu'appelle-t-on complément déterminatif? direct? indirect? circonstanciel?—Donnez des exemples.

«3.me leçon. Combien y a-t-il de sortes de propositions?—Qu'appelle-t-on proposition simple? composée? absolue? relative?—Qu'est-ce que la proposition principale?—Combien de sortes de propositions principales y a-t-il?—Qu'appelle-t-on proposition incidente?—Combien y a-t-il de sortes de propositions incidentes?—Qu'est-ce qu'une proposition déterminative? explicative? Exemples.—Donnez des exemples.

. . . . .

Palla, tot això és palla! I l'alumne tenia qu'aprendre's totes aquestes definicions, totes aquestes divisions, totes aquestes etimologies! El programa les hi demanava, i avia d'empassar-se-les per a provar que sabia el francès.

Am tot aquest enfarfeg de fullaraca, quin francès aprenia? Vejam un xic com ens explica la pronunciació francesa *Mr. l'abbé Miracle*.

La *definició* qu'en dóna ja la coneixeu; la *divisió* qu'en fa és deliciosa: «La pronunciació francesa, considerada en globo, ofrece dos maneras ó acentos, que se llaman pronunciació del Norte, ó sea el IDIOMA D'OÏL, y pronunciació del Sur ó *Mediodía*, conocida por el idioma ó LENGUA D'OC.»

La pronunciació és explicada en les dèu primeres lliçons del primer curs i en unes quantes regles que l'autor intercala entre la primera i la segona part del seu llibre, «como á preliminares para la pronta y fácil lectura.» Estan separades aquestes regles en quatre grups: vocals simples, vocal *i* (!), vocals compostes, consonants. N'hi hà bastantes de dolentes. Les dugues referents a la *i* diuen aixís: 1.ª «La *i* seguida de dos *mm* ó dos *nn* no tiene variación, y por lo general se pronuncia sola» (?). 2.ª «Siempre que la *i* esté precedida de otra vocal y lleve dos puntos ó el signo de la diéresis, en este y otros casos las vocales se pronuncian cada una distintamente.»

Divideix l'abbé Miracle les vocals en llargues i breus, en simples i compostes. Quines són llargues? quines són breus? Una regla de la lliçó primera ens diu qu'és llarga la penúltima vocal de tota paraula acabada amb *e*, *es* o *ent* mudes, i en la lliçó tercera veiem que són breus l'*a* de *tache* i la de *calme*. Una regla de la lliçó segona ens diu qu'és llarga tota vocal que porti circumflexe, i l'*e* de *forêt* no és pas més llarga que l'*e* d'*hiver*, la qual no està compresa ni en aquesta ni aquella regla. L'estudi de la quantitat de les vocals franceses no pod ser, doncs, més incomplet: no cerqueu cap més regla general que les dugues citades. La segona divisió de les vocals en simples i compostes no té cap importància.

E és muda, tancada o oberta.

És muda l'*e* sense accent «y sin consonante á la derecha que articule con ella» (lliçó 4.ª), i l'*e* de les terminacions *e*, *es* i *ent* (lliçó 1.ª). Quin sò té aquesta *e* muda? L'autor ens diu

que té un sò *debil* i *particular* o és completament muda. En la paraula *journée* té aquell sò, en la paraula *athée* és perfectament muda (!).

És tancada l'*e* amb accent agut i l'*e* de les terminacions *er* i *ex* («por ser en estos casos muda la consonante respectiva»), la de les paraules *mes*, *tes*, *ces*, *des*, *ses*, *les*, *es*, i la dels compostos *lesquels*, *desquels*, etc. I en la pàgina 1.ª, regla 3.ª, el mateix autor ens diu que l'*e* d'aquells monossilabs és oberta (!!).

En la lliçó quarta, no és oberta més que l'*e* amb accent grave i l'*e* de la *sufixa et*. I les *e* de *bel*, *net*, *amer*, *vert*, etc.? Queden sense classificar.

«O. A veces tiene un sonido abierto y breve; otras, cerrado, sin que jamás pierda el que le es propio.» Quin d'aquells dos sòns té l'o d'*encore*? Ni l'un ni l'altre: és oberta i llarga.

L'*i* pod ser llarga i breu. En cambi, no s'ens parla dels dos sòns que pod tenir en francès la lletra *a* (*pâte*, *vague*), els quals, per altra part, poden ser, l'un i l'altre, més o menys llargs. La vocal *i* està molt estudiada en el Miracle: en la lliçó quarta se li dediquen quatre regles, i en les *preliminares* dugues, formant un grup a part. No és estrany, doncs, que s'en diguin bastants disbarats. En cambi, de la vocal *y* (*analyse*), de la qual no s'en resa en tota la lliçó quarta, no s'en diu cap.

Però la vocal més mal tractada és la *u*. És muda en *guerre* i *guérir*, no més qu'en *guerre* i *guérir*, i sona en la síl·laba *gui...* com efectivament pod veure's en *guichet*, *guignon*, *guirlande*, *guitare*, etc., etc. Com se pronuncien *gué*, *guêpe*, *guêtre*? Per què s'usa la diéresis en *exiguë* i *aiguë*? Tampoc es diu que pugui ser muda la *u* derrera de *q* (*quatre*, *quelle*) i en la síl·laba *gua* (*naviguâmes*), la qual sona *goua* en les veus d'origen espanyol o italià. Exemple: LINGUAL, que ve del llatí. I la pronunciació figurada de les veus *guerre* i *guérir* és *gherre* i *ghérir*, com si els lectors fossin italians o aguessin d'estar enterats de les convencions empleades en el diccionari d'en Littré.

No es dóna idea de les vocals nasals: en *an*, per exemple, l'alumne hi veu una vocal (*a*) i una consonant (*n*) pronunciada de certa manera, una cosa com l'*an* de la paraula catalana *fang*, i no una sola vocal representada amb dos signes com la *ou* o la *eu*. Llegiu la primera

regla sobre l'e nasal (llicó 6.ª): «Esta vocal, articulada á la derecha con *m* ó *n*, cambia en *a*, pronunciándose la consonante nasalmente...» En la pagina 1.ª, regla 9.ª, es diu: «La *m* nasal tiene sonido de *n*.» Una regla sobre l'e nasal difícil d'entendre és la següent: «Las voces *em* y *en* mudan su sonido en *an* (sempre vocal + consonant!) y conservan la nasalidad en las palabras compuestas de la preposición *en*, en razón de que la sílaba *em*, por ser procedente de la preposición latina *in*, no toma *m*, sino que ésta cambia en *n* solamente por eufonía.»

L'estudi de les consonants és desordenat i incomplet. Us en daré a coneixre un sol paragraf, l'últim de la llicó 8.ª, i aurem acabat. Diu aixís: «Cuando las dos *ll* están precedidas de una *i* en medio ó fin de dicción, requiere la doble consonante, se pronuncia *liquida*, absorbiendo la *i* siempre que le antecede otra vocal, y su pronunciación es la *ll* española.»

Are prou. Am lo dit basta per a qu'un se faci carreg de l'obra: seria un no acabar l'anar consignant els disbarars escampats per tot el llibre. Ni calia dir tant; perquè tot, disbarats, excés de palla, desgavell enorme, tot és previst encare un no obra el llibre, llegint-ne no més la pagina primera; i auria bastat, per lo qu'em proposo, copiar sense cap comentari aquesta pagina esquisida, que fins després de dit lo dit no pug estar-me de fer-vos coneixre:

VERBOS AUXILIARES

Avoir y *ÊTRE* (1)

AVOIR.—Proviene del verbo latino *habere*, y en el mismo idioma francés ha sufrido notables alteraciones.

En el siglo X se escribía: Bel *avret-elle avait*, corps, belle-zour anima, Eulal. Qued *avuisset* de nos christus mercit.—Si cum il semper solt *haveir*.—Fragm. de Valenc., pag. 468.—En el XI. *Ce que il avereit pris*.—Lois de Guill, 6.—En el XII. Tant que Dieu *voille* du champ *aienz* (esto es, *ayons*) l'onor.—Ronc., pag. 108.

(1) Cal fixar-se també en el desgavell tipografic.

—En el XIII. Sire, *fis-je* gran volenté, cuya traducción es: *j'ai grand désir*.—*La Rose*, 2225.—En el XVI. *Aurai, auras*, pero se pronunciaba, según *Beze*, *arai, aras*.—Los del siglo XVII, dice *Dangeau*, escribían *ayant, ayons, ayez*, pero pronunciaban *a-iant, a-ions, a-iez* (1).

El futuro *aurai* y el condicional *aurais* tienen su origen de *avoir*, ó sea del infinitivo junto con el presente *ai* y con la terminación del imperfecto *ais* en el segundo tiempo, pero cambiándose en ambos la letra radical *v* en *u* y añadiendo á continuación por anteposición la *r* final (2).

Del verbo Ser, *ÊTRE*

Etimología de la voz *Etre*.—Procede del infinitivo *esse*, del verbo sustantivo latino *sum* (cuyas dos radicales son *es* y *fu*), y más bien del latín vulgar *essere*, usado en italiano sin la menor alteración.

De la palabra *essere* (igual á *es-se-re*, forma verbal compuesta de la raíz *es*, más el sufijo *se* y otro sufijo *re*, que se añade á la forma *esse*, por analogía con los verbos terminados en *e-re*) resultó la antigua forma *essere*, y por la síncope de *e*, entre consonante, la igual á *esre*. La cacofonía del grupo *sr* exigió la epénthesis de la *s* en consonante *t*, de donde los franceses tomaron la antigua forma de *estre*, y posteriormente la de *être*.

(1) Aujourd'hui c'est une prononciation fautive, esto es, defectuosa, incierta: il faut dire *é-iant, é-ions, é-iez*.—Á Paris le peuple prononce *eü* ou *évu*, au lieu de *u* (*eu*); c'est un archaïsme, uso de la voz ó frase anticuada con afectación, sur lequel on débattait encore au XVII siècle; la prononciation *u* est aujourd'hui la seule correcte.

(2) En cambio de *v* en *u* se nota en *solvo*, que hace *solutus*.

Aixís és el Miracle, com aquesta plana: desgavellat, bunyol, atapait de palla, traspuant tot ell la pedanteria de l'autor.

ESTEVE ARNAU

(Seguirà)

RECORT, PER GABRIEL TURELL

CRONICA INEDITA DEL SIGLE XV

ENTRE les varies croniques que resten encare inedites, és una de les millors la d'en Gabriel Turell, feta, segons diu ell mateix, en l'any 1476. La caiguda nacional de Catalunya va ensopegar am vida an en Turell, i el bon ciutadà-en parla amb el cor oprès.

Tot lo que contenen els capituls primers d'aquesta cronica no té gaire importancia; però quand entra a parlar de l'istoria particular de Catalunya, i senyaladament de la dels fets per ell vistos o sentits contar pels vells, el nostro autor creix de debò; i estem certs qu'els lectors ens sabran grat de publicar-la.

Algun erudit del sigle XVII parla incidentalment de l'obra d'en Turell. En Serra i Positius i en Corbera creuen que l'autor va viure anteriorment an en Tomic, com aixís avia d'esser sens dupte.

En Torres Amat (*Diccionario crítico de los escritores catalanes*, Barcelona, 1836) esmenta dugues altres obres MSS. d'en Turell i descriu un MS. de l'obra qu'anem a publicar. Diu que li avia facilitat el Dr. Joan Corminas, autor del *Suplemento* a l'obra d'en Torres Amat, i el copista fa observar que l'ha «transcripta y fidelissimament copiada de son original antich, qu'es conserva y guarda en poder del Illustre senyor D. José de Pinós y Carriera, marquès de Barbarà, en lo any de la nativitat de nostre Senyor Jesu-Christ 1740».

En la Biblioteca Nacional de París n'hi hà un altra copia MS. anterior, que, segons la descripció qu'en fa en Morel-Fatio (*Catalogue des Manuscrits espagnols et portugais de la Bibliothèque Nationale*, París, 1892), fineix de la següent manera: «La present obra ses escrita de ma de mi Miquel Vila, home d'armes del rey n.ro s.r en lo alotjament de Versa. A se acabade a VII de octubre any 1518.»

La copia de la que nosaltros ens hem servit és la més antiga: l'escriptura és evidentment de les derrerries del sigle XV, si no del mateix temps de l'autor. Actualment és propietat de D. Ramon de Soriano, a l'amabilitat del qual devem el poder publicar-la.

En un altro numero donarem una reproducció d'una plana.

En la publicació utilisarem per primer cop un procediment que pensem adoptar per a un plan de vulgarisació de totes les nostres croniques: puntuarem, accentuarem, fixarem en lo possible l'ús de la *v* i de la *u*, de la *i* i de la *j*, aplicarem el nostro sistema de guions i d'apostrofs, però no mudaren una lletra. En una paraula, posarem el document antig devant dels ulls moderns.

OBRA FETA PER EN GABRIEL TURELL, DE LA CIUTAT DE BARCELONA, EN L'ANY DE LA NATIVITAT DE NOSTRE SENYOR DÉU JESUCHRIST MIL QUATRE CENTS SETANTA E SIS. LA QUAL ÉS APPELLADA RECORT.

I

A PORTAR les coses antigues e les virtuts de aquells qui's trobaren les obres dignes de memoria a les penses nostres, no sens gran affany se reporten quant és cosa loable als qui les regles de proesa demostren aconseguint la gloria eterna, posada en los coratges sdevenidors, qui en la vida humana més que res és estimada. Perçò scriure aquestes coses és a mi difficil: car per star entendre dels empredors, són fetes poc agradables als legins. Mas tinc fiança la gentilesa de aquells que la veuran la faran merexent e digne de scusa, sguardant lo fi d'ella, que sols per recort dels valerosos és feta. Pendré la pluma ab mà feixuga, que lo seu voler de repòs seria, per fer sequicia de aquells qui rependre-la volrien: car és certa dels entenents no pot esser lunyada. Mas quant vinc a pensar lo plaer qu'es prèn en oyr la virtut e valer dels antichs, reste content, posat sia a mi atribuïda ignorancia en lo fer: pus hajen conegut mon desig, qui és recitar les antiquitats de alguna part del món, aquella de la qual a nosaltres és degut entendre qui som poblats en ella. Molta obligació

és posada en los cavallers e homens de honra saber son principi e de sa patria, axí matex de son senyor, que les obres d'elles més segurament s'en seguexen. E per fer la materia al més que he pogut vertedera, he fet de tres registres lo fonament: en los fets de Spanya, de aquel hystorial Archabisbe de Toledo nomenat Rodrigo; en los actes de França, del Secretari de Karles maynes, prudent e de gran abtesa Philomena; en les coses de Cathalunya, de les canoniques dels Comtes e Reys, ab tot que per altres Scriptures se demostra.

Aquesta és estada al parer meu més certa, per què seguint la dita obra fas quatre departiments en ella: primer, dels pobladors de Spanya quals gents foren; lo segon, dels Reys de Spanya, e Senyors com se causaren; lo terç, dels Reys de França e sos successors; quart, dels Comtes de Barcelona e Senyors de Cathalunya com vengueren, e encara dels actes que en ella se seguiren.

2

Per evitar larguesa en les generacions, que és la primera part, dexaré les descendencies de Adam, les quals foren dèu fins al diluvi de les aygues, e totes aquelles foren reduïdes en Noè, sa muller, tres fills e tres nores, los quals principiaren aquesta segona edat; pendré aquelles coses que per nostre preposit faran: car la Biblia stesament té en sí posades totes les altres que dir se porien.

Déu tot poderós ha ordonat lo món en diferencies, e ha fet unes coses majors que altres, per çò que cascú en sa obra sia judicat. Per tant, Noè adormit; e seguint los fills la practica que tingueren en la vista d'ell, per spirit de propheta li fon dit lo juy que los dits fills d'ell havien fet; per què benehí Sem, e Jaffet, e maleí Cham e los qui d'ell isqueren, e dix que los fets lurs e quant farien, fos en servici de Sem e Jaffet, e que fossen subdits a aquells.

Aquest fon hun començament de orde de majors e menors. Vengué après aquell gran superbo Nambrot, lo qual emprès de sometre les gents a sa obediencia, e féu obrar la torre de Babilonia ab aquella altesa, d'on se (*s'ha a?*) perdre lo arbitre. Féu-la a dos fins, lo hu, si diluvi tornas, no abastas en ella, dexant la consideració de la potencia divina axí matex si po-

guera al cel montar; l'altre per paor que avia de les gents que tenia subdites, cogitant lo mal tractament qu'els sperava fer. En la qual torre per voluntat del creador se seguiren les lengues varies, que foren settanta e dos. Com de primer tots los homens se servissen ab una, e staven sens divisions, açò fon causa de fer anar les gents per lo món: cada hu lexà pare, muller e fills si per aquells no fos entès, seguint aquells ab los quals se entenien. E com los fills de Sem haguessen fet e edifficat algunes ciutats en Asia, que foren Caldea, Domas, Suria, Arminia, Assiria, la qual fon après Nini-ve la gran ciutat, e tota la terra que restava en lo món era buyda e despoblada; cascuna lengua prengué sa partida: los de Cham se poblaren en Affrica; los de Jaffet en Europa e en les confinies de Spanya; los de Sem restaren en Asia. E per aquelles lengues dividides, se causà tota malicia entre ells, no tenint algú per acostat sinó aquells de llur intelligencia, e començaren batalles los huns contra los altres. E perquè és de nostre proposit parlar a soles dels pobladors de Spanya, tractaré de la generació de Jaffet.

3

Déu omnipotent per sa potencia lo Sdevenidor té present. Entenen tanta bella obra com se monstra en Spanya, entengué los coratges de aquells qui venir hi devien, e fon Tubal ab molta gent de la generació del quint fill de Jaffet. E començaren per lo riu de Ebro. E segons se troba, aquella població que primer se féu és huy Emposta. Car per los rius totes les poblacions han començat, per tant que tres coses crexen lo món, çò és, aygua, terra e industria de homens. E aquí dexaren letres de lur nom, e prengueren lo del Riu, que l'apellaren Selsideus, e intitularen la terra que és en lo circuhit dels munts Perineus, Celtiberia. Aquest fon lo segon Tubal, si bé foren molts. Axí mateix de aquesta generació poblaren Hybernia, que huy és dita Anglaterra, per tant com aquell qui la començà a poblar havia nom Hybernus. Aquest nom s'és servat fins que Bruto, primer consol de Roma, la sotmès a la Senyoria dels Romans. Donà-li titol de son nom dient-li Bretanya. Aquesta generació féu grans principis de ciutats e viles, e moltes coses belles.

Après de aquests vengué aquell gran Hercules ab molta gent dels grechs, e bellicosament lançaren los primers pobladors de tota la dita terra de Spanya, en la qual se troba hun princep appellat Garion, lo qual morí en una batalla. e, destroits los primers pobladors, reedificà la terra de la sua gent grega, e començaren moltes ciutats e coses de molta magnificencia, e féu primer la ciutat de Sivilla, e aquella nomenà Hyspali. Posà-li aquest nom per quant la féu tota circuhir de pals, e matà

aquí lo gran gigant qui la tenia, e senyorejava aquell gran munt de Taraçona: la qual edificà lo dit Hercules e poblà de la gent de Ter e de Osona, e per aquesta gent li més axí lo nom. Aprés edificà Tarragona, e intitulà de son nom dient-li Archana. Fon despoblada per los Romans. Aprés se tornà a poblar per los Gots, qui li posaren nom de huy. Féu Balaguer e la Seu de Urgell. Aprés féu la Ciutat de Vich per senyal de victoria que havia hagut ab la gent de Osona en conquistar Urgell. Féu Manresa: per tant com era major població la féu axí appellar.

(Seguirà)

BIBLIOGRAFIA

RAMON E. BASSEGODA: QUATRE VERSOS. — Barcelona: Estampa *L'Avenç*, 1892. — Un volum de 18 X 12 i 238 pags., 2 pessetes.

Quatre versos: així es titula el llibre. Ni la cosa sembla tenir cap importancia, ni sisquera promet poesia, sinó senzillament versos, amb una mica més lo que s'en solen dir ratlles curtes. Més s'obre la primera plana i es veu aquêt començament:

«No ho vull negar: per 'questos quatre versos sento l'amor d'un pare pel seu fill.»

I el lector desconfia ja desseguida d'aquell titul, que per fugir d'una pose ha caigut en una altra: la d'una modestia fingida que no arrenca del cor, sinó dels llavis. Generalment no hi hà que confiar gaire en aqueixes modesties de tituls de llibre: lò qu'un autor creu dolent o poc digne d'apreci no ho publica, per molt modest que sigui.

Per altra part, tampoc el contingut del llibre s'avé gaire amb aquell titul. No són quatre versos insignificants lo que conté, sinó tot o grand part del bagatge poetic d'un autor. Poesies patriotiques, amoroses, descriptives, de tota mena, s'agrupen, se confonen en el llibre, donant-nos un conjunt de volum poetic a l'antiga, és a dir, ont no hi hà més unitat ni més llaç d'unió que l'aver eixit tots aquells fills del meteix pare. Un crid patriotic al costat d'un sospir d'amor; una descripció rural, d'aire verament pagesivol, al costat d'una poesia *de llibre*, feta barrejant uns quants ingredients istorics amb uns quants

més que facilita la imaginació... sens dupte que tot això demostra flexibilitat de facultats, lo que sol elogiar-se dient qu'en la lira del poeta hi hà cordes d'or, de ferro i d'altros metalls per l'estil, tots més o menos simbolicos. Però siguem francs i imaginem-nos l'efecte d'una lira construida aixís, am tota aqueixa barreja: ni això ha degut ser mai una lira (per més que durant sigles la gent s'ho agin cregut), ni hi hà res am què es pugui comparar tant bé com amb un mosaic de colors que no lliguen. La tendencia moderna fuig am molta raó d'aqueixa varietat ilogica que sembla feta expressa per despistar al lector, i agrupa les diverses tendencies d'un meteix autor per llibres o per parts de llibre, presentant aixís més clarament tot lo qu'aquell pod fer, i no fatigant l'atenció amb aquêts incessants cambis, que semblen enutjosos trasbordos d'una linia ferrea a una altra. El servei dels viatgers està avui millor organiat, i és llastima qu'el Sr. Bassegoda continui sent encare *de l'antig regimen*, volent-nos fer anar en trens mixtos quand ja totom prefereix viatjar en tren exprés.

Deixant de banda això, i resignant-nos a fer nosa!tros meteixos les combinacions que no s'ens donen fetes, és a dir, classificant pel nostro compte, trobem principalment en el volum tres tendencies qu'hem indicat com de passada, quasi podriam dir que trobem tres personalitats simpatices i ben determinades: la d'un poeta patriotic, la d'un poeta amorós, i la d'un qu'es complau en la descripció senzilla, i gaire bé casulana, d'escenes rurals. El primer té principalment uns quants *brindis* que preferim a moltes altres composicions més extenses i pretencioses que

l'autor ha escrit dintre del genre; el segon ens ha semblat, en general, sentit i modern, encare que no sempre es conservi a la meteixa altura; el tercer ofereix una nota planejanta que, com una boira terrera, no s'aixeca gaire, però sembla empapar-se de l'olor de la terra regirada per la mà del pagès. Allò no és poesia de la Naturalesa sentida per un artista ciutadà, sinó apuntacions de la poesia qu'es desprèn dels masos catalans, sobre tot quand s'els miren uns ulls de poeta patriotic. Allí hi hà la Catalunya genuina i patriarcal, que (no sense cert convencionalisme) hem convingut en trobar perfecta, i digna, per lo tant, d'esser presa per model. En aquest ultim genre de poesies que conté el volum, lo més criticable és, sens dupte, una mal entesa naturalitat que porta sovint al poeta a un prosaisme evident.

Varies personalitats se noten en el llibre; però, a dir veritat, cap d'elles és prou *frappant* i prou original per a no confondre's amb altres de la literatura catalana. Podria dir-se que precisament per tenir-ne tantes, li falta a l'autor la personalitat propria, la seva, aquella *nota unica* que tot ver i significatiu artista porta an el concert universal de l'art. Llegint al Sr. Bassegoda, tant aviat ens ha semblat tenir entre les mans un llibre d'en Matheu, com un d'en Verdagner, d'en Guimerà, d'en Mestres o fins del simpatic i ultranatural Francisco Bartrina. Algunes altres vegades (i això ja és molt pitjor) hi hem vist també al poeta de certamen, abil en fer frases i en simular l'inspiració, aquell *estre* sagrat que desencamina a tanta gent, pesant sobre d'ella com una obsessió. Francament, és sempre molt millor per un poeta no tenir tantes cordes en la lira i posseir-ne no més qu'una o dugues que dintre la literatura del seu país siguin noves.

En *Quatre versos* figuren algunes poesies realment belles; però hi figuren també dugues coses qu'ens ha estranyat veure en un poeta conegut com en Ramon Bassegoda: al costat d'un vers ben trobat, una caiguda imperdonable; al costat d'un endecassilab armoniós, un altro d'una duresa patent al més profà o que no resulta vers per més bona voluntat qu'es tingui al llegir-lo.

Eus-aquí alguns exemples d'aquèts endecassilabs:

Són mes hores d'emoció religiosa

.....
Tot és en tu gran: esglayadores;

.....
Que de trobar-vos té aquell que vos crida

.....
Ves-t'en, amor meu, no't moris ara;

i algun altro per l'estil, que, quand menos, és de

dificil lectura o necessitaria ser escrit d'altra manera. Tot això podrà semblar detalls insignificants; però té molta importancia en qualsevol que no sigui un inexpert principiant.

Com a resultat final qu'es dedueix de la lectura de *Quatre versos*, pod afirmar-se que hi hà allí el sentit de la vera poesia barrejat am males influencies, degudes, sens dupte, al medi literari en que l'autor s'ha trobat; i si aquêt s'en sapigués despendre, facilment podriam saludar en ell, més endavant, a un poeta modern, tal com L'AVENÇ ha entès sempre que deu esser aquêt. Dintre del criteri corrent en una part del catalanisme, no hi hà dupte qu'el volum del Sr. Bassegoda no deixa res que desitjar; però aquêt criteri no és, per nosaltros, el més bo, i, tot reconeixent en l'autor a un poeta, no hi reconeixem més qu'una part de lo qu'an el nostro entendre deu esser un poeta modern, català o de qualsevol altro país. La part que hi veiem ens agrada, i voldriam fer-la creixe com una branca plena de promeses que fóra bo desenrotllar a despeses de les altres.

REGLAS MORALES Y DE BONA CRIANSA, per J. PIN Y SOLER, *alumno aprovat...*—Barcelona, 1892.—*Est. Henrich y C.^a*—Un volum de 17 x 11 i 117 pags., enquadernat, 1'25 ptes.

Vêus-aquí un llibre dels més insulsos i mal escrits qu'es publiquen, i que, per comble de pena, va endreçat an els nois.

No cal analisar-lo, perquè tot ell és una desgracia. I, no obstant, aquêt llibre, fet am més presumpció qu'intelligencia, ha sigut encensat per una bona part de la premsa catalana, cosa que no ens ve de nou.

Es el primer d'una *Biblioteca escolar catalanista* degudament aprovada per l'Autoritat Eclesiastica. Formant-ne part, ens amenaça la publicació d'una *Higiene*, d'una *Gramatica*, d'una *Geografia*, etc., etc. Com a mostra de lo que prometen aquestes obres, insertem el paragraf en que l'autor parla de lo que serà la gramatica:

«... será curteta: una exposició de las teorías mes dignes de ser atesas, explicació del sistema gramatical adoptat per los millors escriptors antichs y moderns, definicions ben claras y força exemples.»

Podem esperar-ne res de bo?

Planyem an els nois de la Colonia Güell, de Santa Coloma de Cervelló, an els que les *Reglas morales* van ampulosament endreçades.

No és amb obres com aquesta que l'infantesa catalana que puja es farà coratjosa i capaç per tal que sigui util a sí meteixa i a la patria.

REVISTA GENERAL

CONTESTACIÓ A «LO TEATRO CATALÀ»

Al peu d'un article d'un tal Ali-ben-noab-tun, publicat en el numero 105 de *Lo Teatro Català*, va posar la redacció d'aquesta revista una nota que varem copiar i comentar en L'AVENÇ de Desembre de l'any passat.

L'objecte de l'article era demostrar que *teyatre* és millor que *teatre* i molt més que *teatro*. L'AVENÇ no escriu mai *teatro*, sinó *teatre*, i en Fabra, en el seu *Ensayo de Gramática de catalán moderno*, ha consignat les dugues maneres de resoldre's el xoc d'una *e* atona amb un *a* tónica o atona, fent veure al mateix temps quina era la manera qu'estava més d'acord amb el geni de la nostra llengua. L'article no ens deia res de nou, i no ens vam creure obligats a ocupar-nos-en.

La nota sí qu'ens va semblar digna de ser comentada, i la vam comentar com se mereixia. Are els de *Lo Teatro Català* ens venen dient que vam fer-ho per a evitar discussions amb el tal Ali-ben-noab-tun. N'hem dit quatre de fresques an en Bofarull i an en Blanch, hem passat forta repulsa an els redactors d'aquella revista, tot per por de discutir, si hem de creure an aquets redactors mal intencionats. Seria ben curiós que la por de discutir ens agués agafat, a nosaltros, are, a proposit d'un article que, escrit en un català més com cal i espurgat d'inexactituds de tecnicisme gramatical i d'algunes apreciacions secundaries, nosaltros mateixos auriam pogut firmar. Ja ens hem espantat un cop a la vida!

Què deia la nota? Qu'els de *Lo Teatro Català* no acceptarien cap reforma que no fos patrocinada per una *autoritat reconeguda*; que per are les uniques autoritats eren en Bofarull i en Blanch; i qu'ells, els redactors de dita revista, no *volien apartar-se* de la gramatica d'aquestos dos senyors.

¿Què vam dir nosaltros an aquesta nota? Qu'amb això d'autoritats reconegudes i de mirar, no lo qu'es diu, sinó qui ho diu, no s'anirà en llog; qu'en Bofarull i en Blanch, aqueixes dugues autoritats reconegudes, avien fet una gramatica molt dolenta; i qu'ells mateixos de *Lo Teatro Català*, que no volien *apartar-se* d'aquesta gramatica, se n'aparten a cada pas.

I què contesten els de *Lo Teatro Català*? Indignats perquè gosem a dir que la gramatica de

tots uns academics és dolentíssima, ens parlen de qu'ens han donat una forta fiblada, ens presenten com desitjosos de dir-ne quatre de fresques an aquells academics, ens confessen qu'efectivament no segueixen en tot aquelles dugues autoritats, de les quals no volien apartar-se gens ni mica; ens aconsellen una serie de passos a fer per a que l'Academia i el Cos d'adjunts es dignin ocupar-se de reformes lingüistiques, i ens diuen qu'hem tingut por, por de discutir am l'Ali-ben-noab-tun, a qui auriam pogut dir: — D'acord, Sr. Bulbena.

Nosaltros preguntavam: què és una autoritat? An això ens han respost: l'Academia. Ah si l'Academia i el Cos d'adjunts ens donguessin la raó i adoptessin les nostres reformes! Nosaltros anavam fent, anavam treballant, i no ens adonavam que tot lo que feiam, estudis, articles, la gramatica i tot, era re si no mereixia l'aprovació d'un dels Bofarulls d'are. Els de *Lo Teatro Català* ens aconsellen que cerquem aquesta aprovació, a lo qual els hem de respondre que no creiem en autoritats reconegudes. L'ortografia de l'Academia està bastant ben feta dintre el seu sistema, i en Fabra la va adoptar en la seva gramatica. La gramatica d'en Bofarull i en Blanch la trobem detestable, i no tenim prou boca per dir: és detestable. Que parlin aquestes autoritats reconegudes, i veurem. No les creiem infallibles: al contrari, les creiem bastant incapaces.

Repetim-ho: amb això d'autoritats reconegudes no s'anirà mai enllog. Que la gramatica dels senyors Bofarull i Blanch és dolenta, no cal repetir-ho, com tampoc qu'els de *Lo Teatro Català* s'en separen, cosa qu'ells mateixos reconeixen.

I are, qu'escriguin com vulguin; que, tot esperant l'autoritat reformadora, continuin posant *accepto* amb una *c* i *casos* am doble *s*, *veure* am *r* final i *pera* amb un accent sobre l'*e*, etc., etc.; que facin tots els disbarats que creguin necessaris per acabar d'omplir de grops la seva prosa; però que no diguin qu'hem tingut por devant d'una discussió amb el seu collaborador Ali-ben-noab-tun, que por de discutir no en pod pas tenir qui cerca la veritat i està disposat a rectificar-se sempre qu'el convencin que va errat, sigui o no sigui autoritat reconeguda qui li faci veure que va per mal camí.